

Dobozi Eszter

Emlékeim a Forrásról

Ha *Forrás*, mindenekelőtt olvasmány. A lapra a hetvenes években még egyetemistaként figyeltem föl a szegedi Somogyi Könyvtár folyóirat-olvasójában rendszeresen megfordulva. Elsőként is a szociográfia vonzott benne. A valóság közvetlen ábrázolása, amelyre ez a műfaj vállalkozik, akkoriban szinte az egyetlen támpont volt számomra, amelyre hagyatkozva a kíváncsiság csápjaival áthatolhattam azon a zárt világon, amelyben diákként éltünk. Kiléphettem abból a térből, ha csak gondolatban is, amelyet az egyetem, a kollégium és a könyvtár háromszöge alkotott.

Ha *Forrás*, másodsor korai irodalmi publikációim egyik lehetséges fóruma. (Majd a későbbieké is – mindmáig.) 1979-et írtunk. Ilia Mihály tanár úr javaslatára küldtem kéziratokat Pintér Lajosnak címezve. Fontos lapszámba került be versem, abba, amelyik az akkori lakiteleki irodalmi találkozóról számolt be részletesen.

A *Forrás* Kecskemétre költözésemtől fogva az olvasmányokon is túlmutató közvetlen kapcsolat az élő irodalommal. A többi irodalmi szervezet közül is kiemeli számomra, hogy könnyen elérhető. A nyolcvanas években még a szerkesztőséggel átellenben működött az az iskola, ahol tanítottam. Egy lyukasóra is elégnek bizonyult ahhoz, hogy átszaladjak a „Forrásba”. Egy ilyen átszaladással kerültem beszélő viszonyba például Hubay Miklóssal, az Írószövetség akkori elnökével. A korabeli viszonyok és lehetőségek jelzéseként hadd idézzem itt most föl azt is, hogy az ő közbenjárásával kaphattam engedélyt akkori iskolaigazgatóunktól, hogy – bár tanítási napokra esett – részt vehessek a tokaji író-táborban. A szerkesztők által szervezett irodalmi estek, majd pedig a veránkai táborok, szerkesztőségi utazások további személyes ismeretségeket jelentettek az író-olvasó találkozók légkörében való megmerítkezéseken túl is. Így másokkal együtt a *Forrás* által kerülhettem kapcsolatba Baka István, Csiki László, Fekete Vince, Ferenczes István, Finta Éva, Gál Sándor, Gömöri György, Kabdebó Tamás, Kányádi Sándor, Király László, Kiss Benedek, Kovács András Ferenc, Kovács István, Körmendi Lajos, Lászlóffy Aladár, Lovétei Lázár László, Markó Béla, Nagy Gáspár, Tolnai Ottó, Tornai József, Tóth Erzsébet, Tóth László, Utassy József, Vári Fábrián László költőkkel (akik közül többen prózai műfajokat is művelnek/műveltek, néhányan drámát is írnak/írtak), Esterházy Péter, Ryszard Kapuściński, Gálfalvi György, Gion Nándor, Szilágyi István írókkal. Ezeknek a találkozásoknak fotódokumentumait is őrzöm – Bahget Iskander fotóművész jóvoltából. Felsorolásomban a hazaiakon kívül a határokon kívüli irodalom képviselői is szerepelnek – a világ négy égtájáról. A *Forrás* ugyanis nem csupán az anyaországi irodalmat közve-

títette és közvetíti az olvasóknak, hanem az elszakított területek és a diaszpóra magyar irodalmát is.

Ha *Forrás*, akkor ellenpont is. Oldott légkörével ellenpontja annak a szigorúban szabályozott munkahelynek, amilyen egy iskola lehet. Míg a tanításban a csengetések adják a folyamat rendezettségét, munkavállalói (s bizonyára tanulói) oldalról is ezáltal érzékelhető szigora. Csengetéskor könyörtelenül elkezdődik az óra. Az újabb csengetéskor pedig befejeződik. A cselekvési és szellemi szabadságot itt a tanterv és a 45 perces időtartamok korlátozzák. A szerkesztőségi munkának is megvolt azonban a maga fegyelmezettsége a lapzárták és egyéb határidők révén, s még ezeknél is erősebb regulát jelentett a hetvenes-nyolcvanas években – főként a főszerkesztő számára – a cenzúrának az a sajátos jelenléte, amely a főszerkesztői fegyelmi felelősségben, valamint a „három T” (tiltás-tűrés-támogatás) rendszerében valósult meg. Arról, hogy a *Forrás* szerkesztősége is – egyik-másik irodalmi fórumhoz hasonlóan – igencsak feszegette akkoriban a „három T” politikájából adódó kereteket, szerkesztőségi beszélgetésekből értesültem: volt példa rá, hogy a már kinyomtatott lapszámból kellett kivágni a nem kívánatos szerző nem kívánatos írását. A szerkesztőségi órákban azonban ennek a felülről diktált feszességnek épp az ellenkezőjét tapasztaltam – a beszélgetések résztvevőinek bátorságában, szellemi nyitottságában, közéleti és szakmai tájékozottságában. A szerkesztőségi alkalmak, majd a közös utazások a derű órái, napjai is voltak egyben. Hogy így legyen, erről elsősorban Székér Endre helyettes főszerkesztő (aki a Katona József Gimnázium köztisztviselőként álló tanára is volt egyúttal) gondoskodott humorával, tréfás anekdotáival, melyekhez gyakran a többiek (például Goór Imre, Buda Ferenc vagy Komáromi Attila) is szívesen csatlakoztak egy-egy mulatságos történettel, nem csupán a nevető, kuncozó közönség szerepét töltve be. Ez a világ azonban csak akkor tárult föl előttem, amikor magam is bekapcsolódhattam a szerkesztőségi munkába. Először – még távozásom előtt – Hatvani Dániel kért föl, tanári állásom megtartása mellett, az olvasószerkesztő helyettesítésére néhány hónapra, majd később, már Füzi László főszerkesztő jóvoltából a technikai szerkesztői munkát is kipróbálhattam. Abban az időben, amikor még nem számítógépen szerkesztették a *Forrást*, hanem ollóval és Technokol ragasztóval. A mai olvasók jó része talán nem is tudja, mit jelentett mindez. A kefelevonatot kellett ezekkel a segédeszközökkel beilleszteni az úgynevezett tükörbe. Így vált láthatóvá, hogy a szövegfolyam s a képmellékletek mekkora helyet foglalnak el, melyik oldalon szerepelnek...

A *Forrás* életem folyamán többször is emberi közelségbe hozta az olvasóközönseget. Előbb a korábban Erdei Ferenc Művelődési Háznak nevezett intézményben, majd később a Katona József Megyei Könyvtárban visszatérő fellépéseink, Füzi László főszerkesztővel, Buda Ferenc és Pintér Lajos költőkkel – néha más olyan szerzőkkel is, akik a lapban publikálnak. Olykor a városon kívül is megfordultam a társaságukban. Az első olyan író-olvasó találkozó, amelyen nem az olvasói oldalon vettem részt, Szolnokon volt. Hatvani Dániel főszerkesztő vezetésével (akit költőként és szociográfusként is ismerhettünk) utaztunk el a szomszéd megye székhelyére. De emlékezetes – már a Füzi László főszerkesztő által jegyzett korszakból – az apostagi kiszállás is Buda Ferenc társaságában, valamint

a bajai, kiskunhalasi, bácsalmási a teljes szerkesztőséggel. Többször volt bemutatkozásunk Budapesten is. Legutóbb például a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Erősen él emlékezetemben a két erdélyi körút a szerkesztőség tagjaival – kolozsvári és marosvásárhelyi, majd pedig csíkszeredai szerepléssel. Az egyikre még a kilencvenes évek első felében került sor, a másikra 2003-ban. Ugyanígy jártunk Kárpátalján, Bécsben, a délvidéki Zomborban és Szabadkán – a határokon kívüli magyarság köreiben. Kovács István költő, író a kilencvenes években (később a 2000-es évekre is átnyúlóan) Krakkóban volt főkonzul. E minőségében is sokat tett a magyar kultúra lengyelországi jelenléteért. Az ő meghívására utaztunk el Krakkóba, ahonnan eljutottunk egy nemzetközi költőfesztiválra is. Buda Ferenc és magam is – mint a küldöttség két költő tagja – felolvastunk ezen a rendezvényen.

A folyóirat múltjára gondolva elkerülhetetlen a veszteségeink elősorolása is. Azok megidézése, akik már nem lehetnek közöttünk. A tevékenység, amely nevükhöz kötődött, mások által ugyan folytatódik, de egyéniségük, személyiségük varázsa pótolhatatlan. Az általam is személyesen ismertek közül Goór Imrére, Hatvani Dánielre, Szekér Endrére, Varga Mihályra is már csupán emlékezni lehet – tisztelgő szeretettel.